

Sanotaan, että leijona on voimaeläin, joka symboloi vahvuutta, rohkeutta ja jämääkkyttä 🦁

Lukivaikeus voi tuoda mukanaan suuria haasteita, etenkin kouluaikoina, ja monet tunnistavat haasteensa vahvuuksiensa sijasta.

Laajentamalla näkökulmaa ja puhumalla vahvuuksista, voimme siirtää painopisteen vaikeuksista mahdollisuuksiin.

Muistakaamme, että meillä kaikilla on, oppimisvaikeudesta huolimatta, monia muita erityisiä vahvuuksia. ✨

Onko lukivaikeus määritelmä vai diagnoosi?

-diagnoosi on lääketieteellinen termi, ja tarkoittaa oireiden perusteella tehtyä päätelmää sairaudesta. Neuropsykiatrian ja foniatrian laitoksilla tehdään lukivaikeuden diagnooseja.

-määritelmä on käsitteen ja tai ominaisuuden kuvaus, ja lukivaikeus voidaan määritellä lukitestiä avulla

Mitä lukivaikeus on? Onko se perinnöllistä?

Se on lukemisen tai kirjoittamisen oppimisvaikeus. Vähemmän käytettyjä sanoja nykyään ovat dysleksia ja lukihäiriö. Se on todennäköisesti neurologinen ja sen erityisvaikeuden syitä on tutkittu molekyylibiologiassa ja geenivirheitä on löydetty. Sen on todettu olevan perinnöllinen 30-70% tapauksista.

Lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus näkyy virheellisenä ja hitaana lukemisena, sekä virheellisenä kirjoittamisena, sekä luetun ymmärtämisen ongelmana.

Lukemisen ymmärtämisen vaikeuden takia usein vieraat kielet ovat vaikeita. Lukivaikeuden takia lukeminen jää vähin ja johtaa puolestaan vaikeuteen vieraiden kielten opiskelussa. Seurauksena sanavarasto jää vähin, eikä yleistietoa kerry tarpeeksi vieraan kielen omaksumiseen.

Arvion mukaan lähes 10%:lla maailman väestöstä on lukivaikeus eli dysleksia. Lukivaikeus näyttää olevan miehillä yleisempää, kuin naisilla.

Lukivaikeuden piirteitä:

- Lukeminen hidasta ja virheellistä ja oikeinkuuleminen vaikeaa
- Kirjoittaminen työlästä, vaikeaa ja sanojen nimeäminen on hankalaa (puutteelliset tai liialliset kirjaimet ja tavut)
- Vaikeus hahmottaa ääniteitä kuulonvaraisesti (d-t-b-p) panaani ja tiaknoosi
- Lukivaikeuteen voi liittyä päällekkäisiä vaikeuksia, kuten ajan hahmottamisen ja tarkkojen aikataulujen hankaluus.
- Vaikeuksia tarkkaavuuden ylläpitämisessä ja matematiikassa.

Saako lukivaikeuteen apua?

- Tunnistaminen ja tunnustaminen
- Peruskoulussa opettajat, erityisopettajat ja oppilaanohjaajat ja koulunkäynninavustajat
- Aikuisille neuvontapuhelimet, lukivaikeuteen erikoistuneet liitot ja kuntoutussäätiöt
- Yleisesti lukivaikeuteen ja kielen kehitysviivästymiin liittyviä tutkimuksia tai kartoituksia tekee psykologit, neuropsykologit, puheterapeutit ja erityisopettajat

Oppimisen apuvälineitä

- kirjoittamisen tueksi, Googledocs ja prosessikirjoittaminen
- Googlelens, ladattavissa Playkaupasta lukemisen tueksi
- Office365, syventävä lukuohjelma, litterointi ja sanelut (käännösohjelma)
- Photomath, Va-ne värisauvat, murtokakut
- Rewordify selkokieltä englanninkieleen
- vastamelukuulokkeet, liikuteltavat sermit
- keskittymistila Office365
- painotuotteet ja käsissä pyöriteltävät esineet

Kielellisten vaikeuksien varhaisia tunnusmerkkejä

Endogeeniset ja eksogeeniset tekijät ovat vahvassa vuorovaikutuksessa keskenään

Endogeeniset tekijät

- **Lapseen itseensä liittyvät tekijät.** Synnytyksen komplikaatiot ja vauriot synnytyksessä tai sairastumiset vauvan ensimmäisinä viikkoina. Ääntelyn ja kielen kehitys ja äänteiden prosessointi vauvan ensimmäisinä kuukausina.
- **Geneettinen perhehistoria.** Lukivaikeus eli lukihäiriö on yleinen oppimisvaikeus, jonka tiedetään olevan hyvin perinnöllinen. Lukivaikeuden perinnöllisyys näkyy erityisesti perheissä ja suvuissa, joissa useilla jäsenillä on lukemisen pulmia.

Eksogeeniset tekijät

- Lapsen huomioon ottava kasvuympäristö
- Perheenjäsenten ja vanhempien vuorovaikutussuhteet alle 2-vuoden ikäisen lapsen kanssa.
- Vanhempien keskimääräinen tai parempi koulutustaso vähentää lapsen haavoittuvuutta

Esikielelliset taidot

- **Jokeltelu** on lapsen taidoista tärkeimpiä. Jokeltelu on esikielellinen taito ja pohja lapsen myöhäisemmälle kielenkehitykselle.
- **Esikielellisessä kommunikaatiossa** välittyy lapselle myös vuorovaikutuksessa emotionaalista tietoa. Lapsi kommunikoi ilmein ja elein oma-aloitteisesti. Pyrkii sosiaaliseen vuorovaikutukseen muiden kanssa
- **Jaettu tarkkaavaisuus.** Lapsi osoittaa esinettä ja samalla katsoo aikuista ja molempien tarkkaavaisuus suunnataan yhdessä samaan kohteeseen. Aikuisen ja lapsen yhteinen toiminta tarkkaavaisuuden suuntaamiseksi on todettu ennustavan kielen ymmärtämistä ja kuvailevan sanaston laajuutta.

Puhutun kielen ymmärtäminen

- Varhainen puhutun kielen ymmärtäminen on yhteydessä myöhäisempään puheen tuottamiseen. Lapsi ymmärtää ja noudattaa toimintaohjeita.
- Nimellä kutsuminen
- ”Ei”
- ”Missä isä? Missä äiti?”
- Lapsi vilkuttaa, kun sanotaan ”Hei hei”
- ”Tule tänne,” ja ”Älä koske”
- Lapsi ymmärtää 14 kk iässä yli kymmenkertaisen määrän sanoja, kuin pystyy itse tuottamaan.

Leikin ja kielen kehityksen yhteys

- Tärkeää erotella ne lapset, joilla esiintyy puutteita sekä kielen, että leikin kehityksessä ja ne joilla kehitysviive on vain kielellisellä alueella. Alle kaksi vuotiaan leikit:
- Tutkiva leikki: esineitä viedään suuhun, ja niitä koputellaan pöytää vasten. Lapsi toistaa toimintoa ikään kuin ilosta, että on oppinut hakkaamaan pöytää ja maistamaan kenkää
- Ei-symbolinen leikki: lapsi käsittelee tavaroita tarkoituksen mukaisesti esim. pyörittää auton rattia ja nukke on nukke ensimmäisen ikävuoden aikana
- Symbolinen leikki: kivet ovat rahoja ja tikku on lusikka
- Eroja tyttöjen ja poikien välillä 14kk iässä

Lapsen kielen kehitys ja kasvuympäristö

Kielellisten vaikeuksien varhaisia ennusmerkkejä

- Vähäinen, niukasti konsonantteja sisältävä jokeltelu
- Kommunikatiivisten eleiden vähyys
- Kielen ymmärtämisen vaikeudet
- Älykkyyden ja muistin ongelmat
- Symbolisen leikin puuttuminen

Lapsen kehitystä tukevia kasvuympäristötekijöitä

- Vanhempien tietoisuus lapsen ongelmista
- Perheen voimavarat käsitellä ongelmia
- Huomioon ottava perhevuorovaikutus
- **Mahdollisuus varhaiseen tukeen ja kuntoutukseen**

Esikoulu ja peruskoulun 1-3.lk

- Luku –ja kirjoitustaidon arviointimateriaalit.
- Ymmärrys ja taustatieto lukemisen oppimiseen vaikuttavista tekijöistä.
- Opettajan arviointi, ennakointi ja taitojen edistäminen esiopetusryhmässä ja peruskoulun opetusryhmissä.
- Oppilaan taitojen havainnointi ikätovereihin:
- Kirjaintuntemus
- Fonologinen tietoisuus (äännetietoisuus ja visuomotorinen taito)
- Käsitteiden ymmärrys
- Kuullun ymmärtäminen

Peruskoulu ja ylemmät luokka-asteet 4-9lk.

- Opettajien työkalut ja menetelmät tunnistaa oppimisen vaikeudet
- Ammattitaitojen synergia : luokanopettaja, erityisopettaja, aineenopettaja, kuraattori ja psykologi
- Uudenlainen keskittymiskyvyn häiriötila ADT
- Standardoidut testistöt lukemisen ja matematiikan (dysleksia, dyskalkulia) kartoittamiseksi.

Lukivaikeus-opinnot-työelämä

- Lukivaikeus diagnoosi vasta aikuisena. Lukivaikeus näyttäytyy erilailla aikuisiässä.
- Työn kuormitus ja ammatinvaihdokset
- Sosiaaliset suhteet, työpäivä pitkittyy, työturvallisuusohjeita ei ymmärrä. Vaarana mielenterveydelliset ongelmat ja työuupumus
- Tiedon hankkiminen lukivaikeudesta ja erilaiset tuen apuvälineet työhön ja arkeen.
- Realistiset mahdollisuudet onnistua työssä ja edetä työssään
- Ajoissa puheeksi ottaminen
- Ohjaus –ja tukipalvelut

Kysymys mitä kello on?

- V: Se on metallia tai jotain muovia.
- V: Se on puoli seitsemän.

Kumpiko vastauksista on oikein?

Miten yksilöllisesti näemme ja ymmärrämme ympärillä olevaa kieltä?

*It is easier to build
strong children, than to
repair broken adults*

F. Douglass

Kirjallisuutta ja lähteet:

Oppimisvaikeudet, Ahonen , Aro (2003)

Lukivaikeuden eli dysleksian diagnosointi, Askel TerveYTEEN ,
askelterveyteen.com

Erilaisten Oppijoiden Liitto

Lukivauva-hanke tiimi Helsingin Yliopisto

Tie työelämään, tietyoelamaan.fi

NMI.fi

<https://www2.helsinki.fi/fi/tutkimusryhmat/lukivauva>

You Tube lukivaikeuden perinnöllisyys

<https://www2.helsinki.fi/fi/uutiset/terveys/lukivaikeuden-perinnollisyys>